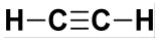
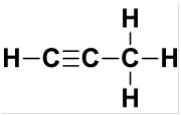
Alküünid

Kolmiksidemega süsivesinike nimetused tuletatakse vastavate alkaanide nimetustest, asendades seal liita ?aan liitega ***?üün*** ning nende ainete rea üldnimetus on alküün. Nii saame nimetada kahte ja kolme süsiniku aatomit sisaldavat alküüni, milleks on etüün ja propüün

Pikemate süsinikahelate korral märgitakse liite ?üün ette kolmiksideme asukoha number. Ahela nummerdamise suuna valikul on oluline, et kaksiksideme asukoha number oleks võimalikult väike. Nii eristame näiteks kahte butüüni isomeeri,

CH_3-CH_2-C?CH ja CH_3-C?C-CH_3,

mille nimetusteks on but-1-üün ja but-2-üün. Heksüüni korral on sama koostisega (C_6H_{10}) aga erineva struktuuriga isomeeride arv kolm. Need on heks-1-üün , heks-2-üün ja heks-3-üün ,

CH_3-CH_2-CH_2-CH_2-C?CH

CH_3-CH_2-CH_2-C?C-CH_3

CH_3- CH_2-C?C-CH_2-CH_3.

On oluline märkida, et alküünide korral ei esine *cis-trans* isomeeriat, kuigi kolmikside on ka jäik ning selle ümber ei toimu pöörlemist. Samas moodustab kolmiksidemes olev süsiniku aatom lisaks ainult ühe sideme, mis on samal sirgel kolmiksidemega. Nii tekib lineaarne struktuur, millel ei saa olla isomeere.

Siit tuleneb ka kolmandas valentsolekus oleva süsiniku aatomi iseloomustamiseks kasutatav nimetus "lineaarne süsiniku aatom".

Kolmiksidemeid võib olla süsinikahelas ka mitu ning seda märgitakse arvu tähistava liite di, tri jne abi liite -üün ees koos sidemete asukohta näitamisega. Nii nimetame ainet CH_3-C?C-C?CH penta-1,3-diüüniks.

Õppematerjalid on valminud Eesti Teadusagentuuri programm TeaMe raames ning rahastatud Euroopa Sotsiaalfondist. TeaMe on teadust ja tehnoloogiat populariseeriv programm, mille üheks eesmärgiks on uute loodus-, täppis- ja tehnikateaduste valdkonna õppematerjalide väljatöötamine üldhariduskoolile. Lisainfo: www.etag.ee/teame

Eesti Teadusagentuur Estonian Research Council TeaMe Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfond Eesti tuleviku heaks

CC BY SA